

דהא בהא תליא, דאם היו מקיימין קר"ש שמע ישראל דעולה תתק"ס היו מנצחים, אבל אם בטלו, שוב מתגבר תתק"ס שלהם על ידי חלול שבת, ולזה מורה ס"ת יציאות השבת שתים שהן ארבע.

אגב אציין מה שהקשו תוס' שם על יציאות השבת הוצאות השבת הו"ל למתני, אך י"ל דאיתא בזוהר דשבת שמא דקודשא ב"ה, ואיתא במדרש דגם הקב"ה מקיים את השבת, וכן כתיב בבריאת העולם "כי בו שבת מכל מלאכתו", ומשו"ה בתחילת מסכת שבת מרמז בר"ת יציאות השבת שם י"ה שברא העולם וא"ש עכ"ד.

★★

העני חייב ובע"ל הבית פטור וכו'.

כתב בספר אגרא דפרקא (אות יד) וז"ל: סיפרו לי מעשה מהרב הק' המפורסם המגיד מהרי"מ [מהר"ר יחיאל מיכל מזלאטשוב] זצוק"ל, ששאל לו איש אחד ברחן בדרך בדיחותא בע"ש לפנות ערב בכדי לפקח דעתו וזאת שאלת הבדחן, הלא העני כמה יסורין באין לו עד שמספיק ומכין צורכי שבת והבעה"ב אין לו שום צער להכנה דרבה הלזו, וכשמגיע שבת ומתחיל העני לומר פרקי מסכת שבת [תקוני שבת] תיכף מתחיל העני חייב, למה יהי חייב.

הנה הבדחן הלז שאל בדרך בדיחותא לפקח דעת הרב הקדוש, אבל הרב הקדוש הנ"ל הי' משוטט בקושיא הנ"ל דבאמת קשה למה תתחיל המשנה בבא דהתחייבות העני, ובפרט שהוא הכנסה תולדה, והשיב לו הרב ששייב לו תשובה בשבת, ואמר לו הרב בסעודת הערב שהקשו קושיא זו במתיבתא דרקייע והשיבו שבשביל זה מגיע התחייבות לעני, בשביל שפשט העני את ידו ועשה השתדלות, הבן הענין והבן שיחת חולין של ת"ח ועד היכן הדברים מגיעים עכד"ק והדברים מופלאים.

★★

וכתב בספר כתבי קודש מאדמו"ר הרה"ק רבי יעקב מפשעווארסק זצ"ל (מכתב לב), לבאר עפ"י הנ"ל, דהעני חייב כיון שעשה השתדלות, ולא הי' לו בטחון בהשי"ת.

אמנם אכתי קשה, מדוע התחיל התנא בשתים שהם ארבע בפנים דקאי על הבעה"ב - העשיר העומד בפנים.

הארץ צבי עמ"ס ביצה ד ע"א) דאף דלענין שאר מלאכות, בתוספת שבת אינו אסור רק מדרבנן, מ"מ לענין הוצאה יהיה חייב מדאורייתא, וטעמו הוא, דהא כל מה דידענו מלאכת הוצאה הוא משום דנפק"ל בגמ' (לקמן צו ע"ב) מקרא דכתיב ביוהכ"פ ע"ש, וקיי"ל דתוספת יוהכ"פ הוא דאורייתא, א"כ יהיה חייב על הוצאה בתוספת שבת דאורייתא.

ולפי"ז מיושב שפיר, דהא הכא עד פרק כמה בהמה משתעי בערב שבת, א"כ המלאכה הראשונה דחייב בכניסת השבת היא הוצאה, משום דגם בתוספת שבת חייב ע"ז, ולא כן בשאר מלאכות, ולכך נקט התנא הכא הוצאה ברישא, ומיושב עפ"י"ז מה שדקדקו (התוס' לקמן ד"ה יציאות וכו') אמאי נקט לשון יציאות ולא הוצאות, דלשון יציאות היינו בזמן יציאות השבת דהיינו כניסת השבת וכהנ"ל, אבל לקמן (עג ע"א) דקאי בשבת עצמו, א"כ הוא להיפך, משום דהמלאכה האחרונה דחייב בזמן שאין חייב על האחרות הוא בזמן תוספת שבת דמוצאי שבת, א"כ שפיר נקט שם הוצאה לבסוף ודו"ק היטב.

★★

עוד כתב בארץ צבי בחדושו לשבת: ובאופן אחר יש ליישב קושית התוס' עפ"י אגדה, דהנה הרמב"ם פסק (פ"א מהלכות יו"ט הלכה ו) דהוצאה דאפשר לעשות מערב יו"ט מ"מ מותר ביו"ט, הגם דלענין שאר מלאכות אינו כן כמבואר במגילה (ז ע"ב). מ"מ מלאכת הוצאה מותר, משום דאי לא שרית ליה להוצאה יהיה חבוש ביותר מכל שאר המלאכות כמובן, כיון דזה נצרך לאדם ביותר בכל עת ע"כ. א"כ בשבת דאסור להוציא, מוטל על האדם עול גדול כהנ"ל. והנה בזוה"ק איתא, דעיקר ענין שבת הוא לקבל עליו עול השבת ביותר, ולפי"ז א"ש דנקט התנא הוצאה, ומילתא אגב אורחא קמ"ל, דעיקר שבת הוא לקבל על עצמו עול שבת כמו הוצאה דעול גדול הוא עליו ודו"ק עכד"ק.

★★

כתב בספר נחלת יעקב יהושע (פר' בחוקותי): יציאות השבת שתים שהן ארבע ס"ת בגימטרי' תתק"ס, דאיתא דמחלל שבת כאילו עובד ע"ז, וליכא זכות דשמע ישראל לנצח וח"ו מתגבר תתק"ס דסטרא מסאבא, ומשו"ה איתא (בשבת קיט) לא חרבה ירושלים אלא בשביל שחללו את השבת, עוד אר"א, לא חרבה ירושלים אלא שביטלו קר"ש שחרית וערבית, וי"ל